

Molí Cardús

Sant Pere de Riudebitlles

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: C/ de Baix, 36

Coordenades:

Latitud: 41.4545
Longitud: 1.70372
UTM Est (X): 391732
UTM Nord (Y): 4590024

Classificació

Número de fitxa 08232 - 18
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XVIII
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Cal distingir entre la planta baixa, on encara es fabrica paper artesanal i la resta del molí que ha estat habilitat com a habitatge.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: POUM 12/05/2012
Accés Fàcil
Ús actual: Productiu
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 51401CF9910S
Fitxes associades:
[La Vila](#)
Autoria de la fitxa ARQUEOCIÈNCIA - J.M. Huélamo
Data de registre de la fitxa: ds., 15/05/1999 - 02:00
Autoria de la darrera revisió: Marta Lloret Blackburn-Antequem, S.L.

Descripció

Fàbrica amb rec propi (conegut amb el nom de rec de Baix o del Molí de la font) i antigament resclosa de fusta lligada amb cadenes. El rec està cartografiat per Josep Torres i Vallvey. La seva proximitat al riu el feia molt vulnerable a les riudes fins que, al final, una se l'endugué, restant molt enrunat. Hi ha restes de l'antiga roda. Al seu costat i a l'interior es troben entrades a unes mines que s'endinsen en direcció a la plaça de l'Església i que no han estat del tot explorades. Es tracta d'una de les diverses galeries anomenades "mines", excavada de manera horitzontal a partir de l'aflorament previst de l'aigua del subsòl i en direcció al suposat aquífer. Mitjançant la construcció d'aquestes galeries s'aprofiten els aquífers subterranis, conduint així l'aigua fins al lloc escollit. És senzilla, no presentant pou-mare ni pous de manteniment. Encara que no se sap amb certesa la seva llargada, es suposa que no sigui superior als 200 metres i que molt probablement - tal i com es comú en aquest tipus d'excavació - tingui branques secundàries per a incrementar el seu cabal d'aigua. Es troba pendent de prospecció, encara que la tradició oral recorda que en algun punt es podia caminar dret i veure-hi els pous d'aprofitament a dalt. Les mines eren l'altra alternativa als pous per aprofitar els aquífers subterranis superficials tant pel consum directe com per el regadiu. L'aigua d'aquesta mina la tenia llogada, en aquest segle, al molí de la Font i actualment a cal Ròmul. Avui dia, a la planta baixa, hi ha part de les instal·lacions antigues restant, encara, piles de pedra de masses i holandeses. L'habitatge actual ocupa, en part, els espais dedicats a la fabricació del paper, havent-se modificat les distribucions originals. Al seu interior es conserven els següents objectes destacats: màquines de cosir "Aurora de Escuder", la font de marbre i ceràmica del molí Carbó de la Riba (Tarragona) ja que pertanyia a la família Cardús fins després de la Guerra Civil. Existeix una interessant col·lecció fotogràfica amb negatius de vidre (era d'Enric Ribas i Virgili) i postals, biblioteca-arxiu. A la casa hi ha penjat un oli de tema bíblic, probablement d'inicis del s. XVIII. S'ha de ressaltar també una petita col·lecció de vidres utilitaris i altre utilitatge de cuina. El molí posseïa un assecador de paper al barri de l'Altra Banda, conegut com "Torre de l'Altra Banda", que avui ha sigut substituït per un habitatge de proporcions molt similars.

Observacions:

També es coneix com Cal Carol Ric. Sembla ser un antic molí fariner, actualment molí paperer. També es va dir cal Carol Ric. La dinastia Cardús figura entre les famílies importants en quant a productors de paper es refereix a Catalunya (MADURELL, 1972, I: 96). Al Museu Molí Paperer de Capellades, i amb els números d'inventari 209 i 381 es conserven diverses caràtules d'aquest molí, totes amb l'il·lustració d'un Neptú assentat i altres objectes (raimes de paper, vaixell, gall, etc.) pertanyien a "Eusebio Cardús y Sierra/Marca Registrada". La porta és inclosa a l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic

Història

Del 3 de maig del 1440 es la primera referència escrita sobre l'existència d'un molí fariner, localitzat vora la riera, prop del rec de la vila i amb un doll d'aigua molt abundant allí mateix. Les dades poden induir a identificar aquest amb el molí Cardús (TORRENTS, inèdit: 18, nota 11). Més tardanament, tenim notícies que semblen referir-se a aquest molí en un conveni del 20 de febrer de 1750, per a millorar un molí paperer situat a la vila de Sant Pere de Riudebitlles, "debax del molí de Miquel Llucià també paperer de dita vila", entre Antoni Cardús, paperaire del mateix lloc i Francesc Massana, mestre de cases de Sant Quintí de Mediona. Un dels pactes contractuals es transcriu així: "Primerament, en formar las parets de dit molí del primer pis en amunt de tàpia, encrostades de part de fora ab sos cantons de pedra picada, consemblants als que's troban a la fàbrica o molí paperer de Miquel Llucià, ab sos quartos y demás apéndices de la casa de dit

molí paperer, a la igualtat de ell, ab sas bigas, jàcenas, cabirons, llatas y teulas, de Josep Moray, paperer de dita vila, y perfeccions a ell necessàries, esto es, lo primer trespol, se obliga a ferlo de volta grassa, de quatra parts las tres allistadas". A més, el mestre de cases - contractista venia obligat en fer "quatra pilas de pedra assentadas en dit molí i quatre durments de pedra també assentats". Tenim notícia de l'arrendament, el 1745, pel termini de tres anys, del molí paperer amb moles, rodes, mall, tòrcol o premsa "torcolari sive premsa" i altres aparells necessaris. El fins ara propietari, Antoni Cardús, era mort, i es feia l'atorgament d'aquest contracte, subscrit pels tutors i curadors dels seus bens, el 4 de abril de 1754, data de l'escriptura. Una altra data en la que es fa constància d'un arrendament més d'aquest casal paperer, es del 10 de setembre de 1772, en que Antoni Cardús, el seu propietari, contractava amb Alexandre Soler, rellotger de Barcelona, l'arrendament, pel termini de tres anys (1772-1775), de "tot aquell molí paperer ab nou pilas corrents y ab tots los demás arreus y aparatos necessaris per la fàbrica de totas formas y qualitats de paper, junt amb son casal a dit molí contiguo, y un hort que és devant y de pertinencies del dit molí i casa, tot situat al terme de Sant Pere de Riudebitlles"(..). L'arrendador s'obligava, pagant ell, a adobar el ser propi molí que llavors es trobava quelcom deteriorat, compromentent-se a posar-lo a punt amb totes les nou piles, el més aviat que li fos possible. El mateix Antoni Cardús s'obligava, també, durant els tres anys contractats, a mantenir i conservar a càrrec seu tots els arbres, premses, rodes, piles i altres coses del molí. (..) Per la seva part, l'arrendatari estaria obligat, durant la vigència del lloguer, tan sols a mantenir a compte seu "las massas, taleras y llevas" del molí com, així mateix, a escurar i conservar-ne la sèquia, el rec de baix i, àdhuc, la resclosa. També del segle XVIII, en concret del 4 de juny de 1790, es l'atorgament d'una escriptura de creació de censal a favor del rector de la parròquia de Gelida, en garantia del qual i de la quantitat satisfeta obligava i hipotecava Pau Cardús, el aleshores propietari del molí, el seu casal paperer per tal d'atendre les despeses de les obres i reparacions necessàries per a la conservació del molí (MADURELL, 1972, II: 859-862). A l'indicador de 1864, figura aquest molí entre altres 11 fàbriques de paper en Sant Pere: "Cardús y Altet, sita en Baja, de papel blanco" (GAYOSO CARREIRA, 1994). A començament de segle es va registrar la marca de fàbrica de Francesc Cardús i Rós, per a distingir paper i vi, però mai es va utilitzar. Actualment es fa paper artesà. Per cert, que es aquest l'únic molí de Sant Pere de Riudebitlles que guarda íntegre les màquines del segle XVIII.

Bibliografia

CARDÚS, Cristòfor (1936) "Els noms de lloc de Catalunya. Sant Pere de Riudebitlles" dins de COROMINES, J.; RIBES, E. "Per al recull del noms de lloc de Catalunya", extret de "Mai enrera", Butlletí del Centre Excursionista de Gràcia, Febrer-Març 1936, p. 23, nota 127, Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. Societat Catalana de Geografia. Filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

GAYOSO CARREIRA, Gonzalo (1994) "Història del papel en España", 3 vols. Diputación Provincial de Lugo

GUILLÉN, Lúdia; CASANOVAS, Esther (1997) La conca del paper: Parc temàtic. Propostes per a un model d'ordenació del territori i recuperació del medi natural i urbà. MADURELL I MARIMON, J. M. (1972) El paper a les terres catalanes. Contribució a la seva història. 2 vols. Barcelona. Fundació Salvador Vives Casajuana.

ROSSELLÓ, Joan; MORERA, Lluís (1988) "L'arquitectura paperera al Penedès. Un patrimoni oblidat", Miscel·lània penedesenca, pp. 242-253, Institut d'Estudis Penedesencs. . TORRENTS I ROSÉS (1993). Transformacions demogràfiques en un municipi industrial català: Sant Pere de Riudebitlles, 1608-1935. Tesi Doctoral. Departament d'Història Contemporània. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona. . TORRENTS, A. (inèdit) Transformacions demogràfiques en un municipi industrial català: Sant Pere de Riudebitlles, 1608-1935. Tesi Doctoral. Barcelona.

TORRENTS, J. (s.d.) Sant Pere de Riudebitlles. Texto mecanografiado. Sant Pere de Riudebitlles

VIRELLA TORRAS, Xavier (1994) "Sant Pere de Riudebitlles i el seu rec" a "Gran Penedès", Núm. 41, pp. 23-32, Institut d'Estudis Penedesencs

